

УДК -37.014.2(480)

Вагіна Оксана Миколаївна

аспірантка кафедри педагогіки та

педагогічного менеджменту

Центральноукраїнського педагогічного

університету імені В.Винниченка

ivanvagin2017@gmail.com

НАЦІОНАЛЬНАЛЬНІ ОСВІТНІ ТРАДИЦІЇ ФІНЛЯНДІЇ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Фінляндія є одною із світових лідерів у навчальних досягненнях. Освітні заклади цієї країни дають можливість розвиватися учням незалежно від сімейного, соціально-економічного статусу чи здібностей. Основною метою шкільної системи являється розвиток учнів з перспективою, що кожен із них зможе досягти високого рівня знань.

Успіх фінської системи освіти полягає у продуманій освітній політиці Фінляндії, яка базується на досягненнях сучасних дослідників з педагогіки, психології та дидактики, котрі запропонували адаптивну систему навчання. Така система враховує, наскільки це можливо, рівень розвитку і особливості кожного з учнів. На практиці така система освіти означає індивідуалізацію і внутрішню диференціацію навчального процесу. Завдяки даній концепції фінська освіта займає лідируючі позиції, так як має високий рівень підготовки як школярів, так і фахівців у закладах вищої освіти.

За таких обставин суттєво зростає роль порівняльно-педагогічних досліджень у вітчизняній педагогічній науці, які дають змогу вивчати освітні моделі інших країн, глибинну природу їхнього виникнення й функціонування з огляду на соціально-культурні та історико-педагогічні умови їхнього існування. Безсумнівний інтерес у такому контексті викликає нова освітньо-виховна модель Фінляндії, яка за рівнем та якістю шкільної освіти займає чи не найвищий щабель серед групи країн-лідерів.

Феномен успішності освітньої реформи Фінляндії нашою увагою працівників освіти інших держав на аналіз та спроби застосовувати їхні концепції та напрацювання у своїх країнах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці різних країн всебічно досліджують сучасні підходи у фінській освіті. Відомий вчений Гарвардського університету Пасі Салберг (Pasi Sahlberg) у праці «Фінські уроки. Історія успіху реформ шкільної освіти в Фінляндії», досліджуючи фінські освітні реформи, наголошує, що їх головним досягненням стало зменшення кількості стандартних тестів, підвищення автономії шкіл, а також удосконалення системи освіти самих вчителів.

Питаннями становлення сучасної фінської освіти займалися дослідники В. Бутова, Н.Базелюк, С.Гринюк, у працях яких представлено розвиток системи педагогічної освіти Фінляндії у напрямку Європейської інтеграції, висвітлено основні етапи в реформуванні й модернізації системи підготовки майбутніх вчителів у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Науковці А. Бочарова, Л. Волинець, Л. Смольська звертались до дослідження особливостей системи освіти Фінляндії, що призвели до так званого «фінського феномену».

Разом з тим, більш детального розгляду, на нашу думку, потребує аналіз національних освітніх традицій Фінляндії у контексті європейського історичного розвитку, що складає мету даної статті.

Виклад основного матеріалу. На початку дев'яностих років минулого століття фінська освіта нічим не вирізнялася на міжнародній арені, але після проведення ряду реформ за останні тридцять років змогла зайняти лідируючі позиції. На відміну від інших країн, зокрема, Англії, Швеції, Норвегії та Франції, які в період кризи в освіті вдавались до жорстких заходів, таких як, збільшення контролю над школами, посилення моніторингу успішності учнів, звільнення недостатньо кваліфікованих вчителів та закриття слабких шкіл, фінляндська ідея відрізнялась кардинально. Основні дії було спрямовано на вирішення проблем, пов'язаних із вдосконаленням підготовки майбутніх вчителів, обмеженням тестування учнів до необхідного мінімуму, надання більшого значення відповідальності та довірі, ніж звітності, а також передача управління навчальним процесом школам, муніципалітетам та професійним педагогам. За даними Міжнародної програми по оцінці освітніх досягнень учнів (Programme for International Student Assessment — PISA) за 2009 та 2010 роки, саме така освітня політика наразі властива більшості найуспішніших країн, в тому числі і Фінляндії [1;69].

Пасі Салберг (Pasi Sahlberg) визначив п'ять причин, завдяки яким вдалося вивести освіту Фінляндії на лідерські позиції. Перш за все, це рівноправ'я всіх учнів країни, тобто, учні всіх шкіл, незалежно від регіонів та місцезнаходження школи, можуть рівноправно конкурувати між собою. В ході реформування освіти серед вчених, педагогів та політиків велись принципові дискусії щодо здібностей учнів до навчання і чим це зумовлено. Під час дискусій, акцент було перенесено з індивідуально-психологічних і спадково-генетичних факторів на соціальні та структурні аспекти навчального середовища. Науковці розглянули згадані аспекти не як індивідуальні чи спадкові проблеми, а як суспільну і структурну проблему, котру можна вирішити за допомогою відповідної освітньої політики та педагогічної практики. Як наслідок, у навчанні відмовились від традиційних теорій про те, що індивідуальна різниця між учнями зумовлена спадковим наслідуванням і

здібностями. В такому контексті учні не змагаються між собою, а лише намагаються при допомозі вчителя розкрити свій особистісний потенціал у тій чи іншій галузі. Такій підхід зумовив відсутність у фінських школах головних та другорядних предметів. Тож, який би напрямок учень не обрав – він є престижним і потрібним.[4]

Одним із проявів рівноправ'я є підтримання мовних меншин. У Фінляндії приблизно п'ять відсотків учнів загальноосвітніх шкіл навчаються шведською мовою. Місцева влада організовує навчання на саамській мові в районі проживання саамів в Лапландії. Також забезпечується можливість отримання освіти мовою національних меншин, дітей емігрантів, а також на мові жестів.

Другим, не менш важливим аспектом освіти, є спростування інспекцій в школах, відсутність стандартизованої шкільної програми, що сприяє вільному вибору педагога щодо роботи з кожним із школярів. Таким чином, вихованець не опиняється в глухому куті і не припиняє свій розвиток, досягнувши результатів вищих ніж його однолітки. Важливо, що оцінюванню учнів не надається ключового значення, а це запобігає психологічному прийому «перегони за першістю». Такі кардинальні реформи в системі освіти Фінляндії на відміну від освітніх реформ у інших країнах, мають помірні фінансові затрати та високу ефективність.

Третій аспект, який сприяв ефективному розвитку системи освіти у Фінляндії – це концентрація уваги на запобіганні таких серйозних проблем, що почасти виникають у процесі навчання, як, наприклад, психологічне та емоційне вигорання вчителів або залишення учнями шкіл тощо.

Важливим фактором розвитку фінської освіти є її взаємодія з різними галузями економіки та бізнесу. П. Салберг (Pasi Sahlberg) зауважує, що Фінляндію можна вважати взірцем цілеспрямованості та терпіння, адже шлях від кризи до лідерства не простий, а дуже клопіткий та виснажливий.[3; 210]

Обов'язкове навчання починається тоді, коли дитині виповнюється сім років і продовжується протягом дев'яти років. Місцеві органи влади

розподіляють всіх учнів в школи по місцю проживання, але батьки мають право вибрати іншу школу за своїм бажанням. Загальна освіта здійснюється в межах єдиної структури. В фінській освіті немає розподілу на початкові класи (з 7 до 10 років) і середні (з 11 до 15 років). Навчання більшості предметів на протязі перших шести років проводить один і той же вчитель початкових класів, а наступні три роки – вчителі - предметники.

За Законом про базову освіту всі учні, початкової школи, вивчають такі предмети як рідну мову та літературу, другу мову, іноземну мову, екологічну науку, освіту в галузі охорони здоров'я, релігію або історію лекцій, історію, соціальні дослідження, математику, фізику, хімію, біологію, географію, фізичне виховання, музику, образотворче мистецтво, ремесла та побут. Навчальний план кожної школи є публічним документом, а більшість муніципалітетів та шкіл мають власні веб-сторінки, де з ним можна ознайомитися.

Навчальний рік у загальноосвітніх школах триває протягом ста дев'яноста днів, починаючи в середини серпня до початку червня. Мінімальна кількість навчальних годин в тиждень варіюється від дев'ятнадцяти до тридцяти, залежно від рівня та кількості предметів, що вивчаються. Щоденній розклад розробляють та затверджують в школах. Крім того рішення про додаткові канікули школи можуть приймати автономно. Крім основних предметів кожна школа має цикл міждисциплінарних навчальних одиниць, які характеризуються злиттям декількох предметів в одну дисципліну. Їхня тематика визначається муніципалітетом та школою. Теми, тривалість часу та форми реалізації можуть відрізнятися залежно від потреб та інтересів учнів.

Стосовно системи оцінювання, то у фінських школах є декілька принципів, які кардинально вирізняють її з інших систем. Першим принципом є - відмова від суворих правил звітності та зовнішнього стандартизованого тестування. Фінська національна рада дійшла висновку, що підготовка до тестування, розроблення тестів буде забирати багато навчального часу, як у

педагогів, так і в учнів, що приведе до небажаного перенапруження у навчальному процесі. Контроль знань, який проводиться в Фінляндії, має на меті оцінювання рівня умінь та навичок учнів, для визначення перспектив та шляхів розвитку школяра, а також ефективного управління процесом навчання, а не адміністративний контроль.

Оцінювання учнів проводиться на національному та місцевому рівні. На національному рівні за нього відповідальні Рада з оцінювання освіти (The Finnish Education Evaluation Council) та Національна рада з питань освіти (The National Board of Education). Метою даних оцінювань є перевірка того, наскільки виконані плани, затвердженні на місцевих курикулумах. Такі тестування, як правило, проводяться у шостих та дев'ятих класах, при цьому вони проводяться вибірково та не є регулярними. Оскільки у фінських школах зруйновано бар'єр між головними та другорядними предметами, оцінювання може проводитися з таких дисциплін, як мистецтво та ремесло, або ж стосуватися міждисциплінарних тем. Однак існує обов'язковий єдиний державний екзамен, який учні здають у шістнадцять років, після дев'ятого класу.

Місьцеве оцінювання школярів здійснюється освітніми провайдерами, причому перші шість років дітям взагалі не ставлять оцінки. Система місцевого оцінювання повністю ґрунтується на компетентності та професіоналізмі педагогів. Для того, щоб уникнути рейтингу шкіл, при оприлюдненні результатів зовнішнього оцінювання, оприлюднюються лише основні результати без посилання на школу [2;19].

У Фінляндії зареєстровано 130000 груп та спільнот, сумарне число учасників яких становить п'ятнадцять мільйонів. В середньому кожен фінський громадянин перебуває в трьох таких групах. Учні та молодь також активно беруть участь в спортивних та інших молодіжних об'єднаннях, які зазвичай мають чіткі навчальні спрямування та принципи. В таких об'єднаннях учні оволодівають соціальними навичками, навичками лідерства,

навчаються вирішувати конкретні завдання. У Фінляндії вважають, що молодіжні об'єднання вносять позитивний внесок в освіту, доповнюючи офіційне навчання, яке відбувається у школі .

Одним із основних аспектів, що є запорукою успішності освітньої політики Фінляндії є спільна співпраця з комерційними компаніями та підприємствами. На відміну від політики Фінляндії середини ХХ століття, яка була аграрною, на сьогоднішній день країну цікавлять інноваційні наукові розробки. Держава та комерційні компанії готові інвестувати у перспективні наукові проекти та освіту задля отримання кваліфікованих кадрів та подальшого розвитку науки та промисловості [3;213]. Наприкінці минулого століття, на основі шведського досвіду при міністерстві зайнятості та економіки Фінляндії було створено фондове агентство технологій і інновацій «Tekes» (Finnish Funding Agency for Technology and Innovation), котре стало одним із основних інструментів державної підтримки інноваційного розвитку.

У процесі реалізації освітніх послуг держава забезпечує різноманітну державну підтримку: учні безкоштовно отримують підручники та методичні матеріали, шкільне та технічне обладнання, музичні інструменти, збалансоване харчування, медичні послуги, а за необхідністю – транспортні та житлові послуги.[5]

Висновок. З огляду на вищевикладене, можна зробити висновок про те, що ефективність роботи освітньої системи Фінляндії полягає, в першу чергу, у коректному підході до контролю, фінансування та відношення до кожного учня. Саме соціальність всіх аспектів школи є запорукою високого рівня підготовки учнів та конкурентоспроможних кадрів. На відміну від інших країн Європи, фінська система освіти вирізняється власними, унікальними підходами до контролю та моніторингу навчання. В країні відносини між органами влади в освіті і безпосередньо школами та педагогами, побудовані

не тільки на адміністративних умовах та законодавстві, але й на довірі і повазі до вчителів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Волинець Л. Принципи освітньої політики Фінляндії щодо забезпечення якості загальної середньої освіти / Людмила Волинець // Порівнял.-пед. студії. – 2013. – № 1. – С. 69–75. Режим доступу: <http://nauka.udpu.org.ua/wp-content/uploads/2013/07/Zhurnal-12.pdf>
2. Загвоздкин, В. К. Реформа школьной системы и оценка качества школ в Финляндии / В. К. Загвоздкин. – М., 2011. – 64 с. – Режим доступу: <http://2020strategy.ru/data/2011/07/15/1214720992/7.pdf>
3. Крутова, И. Н. Финансирование образования в странах финно-угорского региона: опыт Финляндии / И. Н. Крутова // Регионология. – 2011. – № 3. – С. 209–215. – Режим доступу: <http://regionsar.ru/node/780page>
4. PISA (PISA 2015 Results) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/pisa/>
5. Sahlberg P. Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? Teachers College Press. 2011. – 208 p.

REFERENCES

1. Volynets' L. Pryntsyvy osvith'oyi polityky Finlyandiyi shchodo zabezpechennya yakosti zahal'noyi seredn'oyi osvity (Principles of Finland's educational policy for ensuring the quality of general secondary education) / Lyudmyla Volynets' // Porivnyal.-ped. studiyi. – 2013. – № 1. – S. 69–75. – Bibliohr.: 17 nazv. Rezhym dostupu : <http://nauka.udpu.org.ua/wp-content/uploads/2013/07/Zhurnal-12.pdf>
2. Zahvozdkyn, V. K. Reforma shkol'noy systemy y otsenka kachestva shkol v Fynlyandyi / V. K. Zahvozdkyn.(School system reform and school quality assessment in Finland) – M., 2011. – 64 s. – Rezhym dostupu : <http://2020strategy.ru/data/2011/07/15/1214720992/7.pdf>

3. Krutova, Y. N. Fynansyrovanye obrazovanyya v stranakh fynno-uhorskoho rehyona: opyt Fynlyandyu / Y. N. Krutova // Rehyonolohyya.(Financing of education in the Finno-Ugric region: Finland's experience) – 2011. – № 3. – S. 209–215. – Rezhym dostupu : <http://regionsar.ru/node/780page>
4. PISA (PISA 2015 Results) [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.oecd.org/pisa/>
5. Sahlberg P. Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? (Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland?) Teachers College Press. 2011. – 208 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Вагіна Оксана Миколаївна - аспірантка кафедри педагогіки та педагогічного менеджменту Центральноукраїнського педагогічного університету імені В.Винниченка.

Наукові інтереси: освітні процеси Фінляндії, історія становлення сучасної фінської освітньої системи.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Vagina Oksana Mikolaivna-post-graduate student correspondence course study Department of Pedagogy and Pedagogy Management of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University (The Kirovohrad Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University).

Circle of scientific interests: educational processes in Finland, the history of the formation of a modern Finnish educational system.

**ВАГІНА Оксана Миколаївна. НАЦІОНАЛЬНАЛЬНІ ОСВІТНІ
ТРАДИЦІЇ ФІНЛЯНДІЇ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТИ.**

У статті розглянуто й схарактеризовано принципи сучасної системи освіти Фінляндії, представлено ефективність її організації, розкрито передумови становлення особистісного потенціалу школяра та можливостей його реалізації під час вибору майбутньої професії.

Ключові слова: фінська система освіти, система оцінювання, особистісний потенціал учня.

ВАГИНА Оксана Николаевна. НАЦИОНАЛЬНЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТРАДИЦИИ ФИНЛЯНДИИ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОПЕЙСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ.

В статье рассмотрены и охарактеризованы принципы современной системы образования Финляндии, представлены эффективность ее организации, раскрыты предпосылки становления личностного потенциала школьника и возможностей его реализации при выборе будущей профессии.

Ключевые слова: финская система образования, система оценивания, личностный потенциал ученика.

VAGINA Oksana Mykolaivna. NATIONAL EDUCATIONAL TRADITIONS OF FINLAND IN THE CONTEXT OF EUROPEAN EDUCATION.

The effectiveness of the Finnish educational system is, first of all, in the correct approach to control, funding and attitude towards each student. It is the sociality of all aspects of the school that is the key to the high level of training of students and competitive staff. Unlike other European countries, the Finnish education system has its own unique approaches to monitoring and monitoring learning. In the country, relations between the authorities in education and directly schools and teachers, built not only on administrative conditions and legislation, but also on trust and respect for teachers. The success of the Finnish education system lies in the well-

thought-out educational policy of Finland, which is based on the achievements of modern researchers in pedagogy, psychology and didactics, who proposed an adaptive learning system. Such a system takes into account, as far as possible, the level of development and characteristics of each of the students. In practice, this system of education means individualization and internal differentiation of the educational process. Thanks to this concept, Finnish education occupies a leading position. The phenomenon of the success of educational reform in Finland encourages education workers in other countries to analyze and try to apply their concepts and practices in their countries. Pasi Salberg identified five reasons why it was possible to bring the formation of Finland to a leading position. First of all, it is the equality of all students in the country, that is, students of all schools, regardless of regions and location of the school, can compete with each other. The teaching abandoned traditional theories that the individual difference between students is due to hereditary imitation and abilities. In this context, students do not compete with each other, but only try with the help of a teacher to reveal their personal potential in a particular industry. This approach resulted in the absence of major and minor subjects in Finnish schools. Therefore, whatever direction the student chose-it is prestigious and necessary. The relations between the authorities in education and schools and teachers themselves are built not only on administrative conditions and legislation, but also on trust and respect for teachers.

Key words: Finnish system of education, assessment system, student's personal potential.